

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Мінас АРАКЕЛЯН

« 22 » 11 2024 року

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації Панчук Анни Олександрівни на тему «Публічне адміністрування портової галузі України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» (тему затверджено Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» 22.10.2018 р., протокол № 3)

Витяг

з протоколу засідання фахового семінару кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія» № 9 від 22 листопада 2024 р.

Присутні:

Головуючий – завідувач кафедри морського та митного права, д.ю.н., професор Борис Кормич.

Інші присутні: д.ю.н., професорка Тетяна Аверочкина, д.ю.н., професор Олексій Федотов, к.ю.н., доцент Олег Тодощак – *науковий керівник*, к.ю.н., доцентка Людмила Батанова, к.ю.н., доцент Юрій Сергеев, к.ю.н., доцентка Ілона Міщенко, к.ю.н., доцентка Наталія Коваль, аспірантка Анна Панчук.

З присутніх – 3 доктори юридичних наук та 5 кандидатів юридичних наук – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

1. Обговорення дисертаційного дослідження А.О. Панчук на тему «Публічне адміністрування портової галузі України», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації до разового публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувачки ступеня вищої освіти доктора філософії А.О. Панчук на тему «Публічне адміністрування портової галузі України», поданої на здобуття вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Здобувачка обґрунтувала актуальність обраної для дослідження тематики, визначила мету, завдання та методологічний базис дисертаційного дослідження, охарактеризувала його об'єкт та предмет, а також виклала основні наукові положення та висновки, що засвідчують новизну одержаних результатів та виносяться на захист. Також дисертанткою було вказано на науково-практичне значення роботи, її апробацію, напрями впровадження результатів, і звернено увагу на авторські пропозиції стосовно удосконалення організаційно-правового забезпечення публічного адміністрування портової галузі України.

Обґрунтовуючи вибір теми дисертаційного дослідження, А.О. Панчук зазначила, що сучасні морські порти відіграють провідну роль у функціонуванні глобальних ланцюгів постачання та забезпечують стабільність міжнародної торгівлі. Завдяки портам державами формуються та підтримуються надійні зовнішньоекономічні зв'язки, реалізується національна митна та морська політика, впроваджуються новітні технології та створюється національна архітектура воєнної, економічної, санітарної та екологічної безпеки. Стійка робота портової системи сприяє зниженню логістичних витрат та привабленню фінансових і товарних потоків, що каталізують економічне зростання та інфраструктурний розвиток приморських територій і країн у цілому, забезпечують соціально-економічну стабільність в усіх пов'язаних з портовою сферах виробництва, послуг та комунікацій. Портові адміністрації є активними у дотриманні Цілей сталого розвитку ООН та впровадженні нових екологічних рішень з метою зменшення негативного впливу своєї діяльності та судноплавства на довкілля. Від побудови ефективної системи публічного адміністрування роботи портової галузі залежить підтримання статусу держави як надійного торговельного партнера та дієвого учасника інтермодальних транспортних коридорів.

Для України, як морської держави, питання відродження, розбудови та інноваційного розвитку портової галузі, морської діяльності, судноплавства внутрішніми водними шляхами є одними з найзначніших. Формування сучасної моделі публічного адміністрування цих сфер перебуває під безпрецедентним впливом жорстокої збройної агресії, необхідності вирішення надскладних питань забезпечення життєдіяльності країни та об'єктів критичної і стратегічної інфраструктури, стабільного наповнення державного бюджету та збереження життя і здоров'я населення. У Стратегії морської безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 17 липня 2024 року № 468/2024, підкреслюється вагоме значення морських та річкових портів, необхідність забезпечення їх протиповітряного та протиракетного прикриття, розмінування прибережних акваторій, використання різноманітних міжнародно-правових інструментів для забезпечення користування більшим спектром способів впливу для протидії незаконним діям держави-агресора на морі та у портах, звертається увага на необхідність оптимізації системи портових зборів та приведення їх до конкурентного рівня. Надважливу роль портів відзначено й в інших

програмних документах довгострокового стратегічного планування розвитку морської та портової галузі, транспортної та природоохоронної сфер діяльності сучасної Української держави. При цьому, національна модель публічного адміністрування портової галузі досі перебуває у пошуку найбільш оптимальних інституційних та законодавчих рішень для досягнення максимального ефекту від експлуатації вітчизняних портових потужностей та розвитку приморських регіонів з впровадженням інтегрованого підходу до їх модернізації на основі кращих зарубіжних практик та з урахуванням української специфіки.

Зважаючи на це, метою дисертаційного дослідження визначено вироблення на основі діючого законодавства, міжнародних стандартів та кращих практик публічної адміністрації цілісної наукової концепції оновлення публічного адміністрування портової галузі України.

За результатами проведення дисертаційного дослідження здобувачкою сформульовано такі основні теоретичні положення, висновки і пропозиції:

1. Під публічним адмініструванням портової галузі запропоновано розуміти діяльність визначених державою суб'єктів щодо здійснення державної політики у морській сфері, закріплених функцій, завдань та виконання нормативно-правових актів для досягнення поставлених цілей державної політики. Метою такого адміністрування є реалізація законодавства, контроль за дотриманням вимог екологічної та морської безпеки, досягнення узгодженості дій держави, адміністрацій морських портів та місцевих органів під час планування та розвитку портів. Методом вирішення завдань публічного адміністрування визнано специфічний спосіб регулювання та забезпечення ефективного співвідношення економічних інтересів та доступу до морських акваторій і прибережних смуг.

2. Функціями публічного адміністрування портової галузі запропоновано вважати діяльність органів державної влади, портових адміністрацій, а також суб'єктів господарювання із забезпечення оптимальної організації господарської діяльності у морському порту, належної експлуатації портової інфраструктури, комплексного розвитку морського порту, дотримання безпеки мореплавства, екологічних вимог та підвищення конкурентоспроможності морських портів. Розроблено класифікацію таких функцій з виокремленням чотирьох груп: організаційні (регулятивні), операційні, охоронні та відновлювальні.

3. Відзначено, що у Положенні про Мінінфраструктури виключено норму про розробку Стратегії розвитку морських портів України на основі планів їх розвитку та припущено і визнано корисним, щоб плани розвитку конкретних морських портів узгоджувались з Державною стратегією регіонального розвитку України, завдяки чому поступово відбуватиметься комплексний розвиток порту та міста, чим задовольнятимуться потреби населення у перевезенні, відпочинку та дозвіллі, а зі створенням нових транспортних хабів поступово досягатиметься національний економічний ефект.

4. Обґрунтовано необхідність оптимізації функціоналу між Державною

службою морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України і Мінінфраструктури та закріплення саме за Адміністрацією судноплавства усіх спеціалізованих повноважень у сфері морської діяльності, діяльності внутрішнього водного транспорту та судноплавства.

5. Акцентовано увагу на тому, що зміна організаційно-правової форми Казенного підприємства «Морська пошуково-рятувальна служба» не зумовила перегляду його повноважень, необхідних для виконання Міжнародної конвенції про пошук і рятування на морі 1979 р., та підтримано пропозиції щодо віднесення цього підприємства до сфери управління відповідної державної структури з надзвичайних ситуацій, або силового відомства, яке має у своєму складі відповідні ресурси та можливості.

6. Доведено, що список суб'єктів державного сектору управління портами має бути скорочено та залишено один державний орган для фінансового контролю та контролю виконання галузевих програм розвитку, що пов'язано з особливостями розвитку кожного регіону країни. Існуюча в Україні гібридна форма управління морськими портами не відповідає жодній формі управління морськими портами ні в ЄС, ні в інших регіонах світу, а у публічному адмініструванні галузі не дотримується принцип єдиноначальства.

7. Підкреслюється важливість запровадження принципу «доброго урядування» у систему публічного адміністрування портової галузі та відзначається, що для досягнення ефективного результату від управління нею необхідними є зміни національного галузевого законодавства та локальних актів, загального підходу за принципом «чітке планування – чітке виконання», а мета проектів нормативно-правих актів має зводитись до обов'язковості реалізації через застосування прямої норми про притягнення до відповідальності за невиконання стратегічних документів.

8. Означено провідні моделі управління портами та підсумовано, що державні та інструментальні порти сприяють дотриманню та забезпеченню суспільних інтересів, за моделі портів-орендодавців збалансовуються державні та приватні інтереси, а роботу приватних сервісних портів спрямовано на максимізацію дотримання інтересів акціонерів.

9. Відзначено, що оновлення традиційної організації роботи морських портів засвідчує розвиток у напрямку незалежного приватного управління, налагодження ефективного функціонування у конкурентному середовищі та зменшення фінансової залежності від уряду. Виокремлено вимоги забезпечення підприємницького характеру діяльності портів.

10. Проведено узагальнення інструментів управління портами та відзначено, що вони поєднують як внутрішньодержавні, так й міжнародні механізми імперативного та рекомендаційного впливу на морську та портову діяльність через значну глобалізацію та транснаціоналізацію правового регулювання такої діяльності.

11. Доведено, що порти переважно є частиною міст, у межах яких розташовані, та взаємодіють з ними у багатьох вимірах: економічному, соціальному, екологічному та культурному. Портовий вузол у

мультимодальній транспортній системі обумовлює розвиток міського центру та сприяє створенню робочих місць, розширенню промислової діяльності, прискорює національний та регіональний розвиток, що зумовлює оновлення ролі адміністрації порту у забезпеченні та налагодженні такої взаємодії.

12. Запропоновано поширення дії Порядків надання гарантій компенсації шкоди, заподіяної внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України та воєнних дій на території України, фрахтувальникам, операторам та/або власникам морських суден та суден внутрішнього плавання, що ходять під прапором України та під прапорами іноземних держав, затверджуваних постановами Кабінету Міністрів України, на територіальне море, акваторії відкритих морських портів «Одеса», «Південний», «Чорноморськ», «Ізмаїл», «Рені», «Усть-Дунайськ» та/або внутрішні водні шляхи.

13. Ураховуючи ситуацію в країні, що склалася внаслідок воєнних дій, а також зважаючи на безпековий режим роботи морських портів, у класичній класифікації портів, поряд із відкритими та закритими, запропоновано виокремлення ще однієї категорії – працюючі порти.

14. Класифіковано проблеми, що заважають побудові ефективного менеджменту морських портів та потребують вирішення, на управлінські, що можуть бути вирішені завдяки підвищенню ефективності публічного адміністрування галузі, та загальнодержавні, вирішення яких забезпечить налагодження діяльності портової системи України Їх вирішення потребує перегляду функціоналу державного підприємства «Адміністрація морських портів України», внесення змін до діючого законодавства.

15. Охарактеризовано новації публічного адміністрування контрольних процедур у морських портах України, а також систему державного портового контролю як найбільш специфічного виду контролю, здійснюваного у портах. Відзначено, що підвищення ефективності контролю морських суден потребує системного, комплексного підходу, що охоплює використання сучасних технологій, покращення координації та обміну даними, навчання інспекторів та оптимізацію процесів як всередині інспекційних організацій, так й у їх зовнішньому прояві.

16. Важливим напрямком розвитку цифрової трансформації процесів господарської діяльності у морських портах визнано створення нових інформаційних систем для управління діяльністю з вантажних перевезень.

17. Впровадження принципів доброго урядування у публічне адміністрування та роботу морських портів з надання послуг може суттєво підвищити ефективність, прозорість та якість їх функціонування, але потребує, як й контроль держави порту, комплексного підходу та підтримки усіх рівнів управління.

18. Підтримано ініціативи щодо корпоратизації державного підприємства «Адміністрація морських портів України», його перетворення на акціонерне товариство та формування моделі прямого управління Урядом з усуненням бюрократичних ланок в організації роботи та виходом з-під контролю органу управління – Мінінфраструктури.

19. Запропоновано започаткування відкритого та зрозумілого моніторингу фінансування та реалізації результативності досягнутих цілей розвитку портової галузі з впровадженням підходу, що передбачатиме «стратегічну проєкцію порту» з визначенням зобов'язань, конкретних дій, часу, обсягів фінансування, розрахунків та прогнозів трансформації портів, що сформує необхідну узгодженість між портовою адміністрацією та місцевою владою.

20. Запропоновано впровадження децентралізації та створення конкурентних ринкових структур для портових послуг і управління конкурентною поведінкою, що пов'язані з унікальними економічними характеристиками морських портів з огляду на їхнє розташування з метою ефективного управління та контролю за станом акваторії, створення умов для зростання та сталого розвитку інфраструктури портів через модернізацію підходів до організації портових міст та усунення бар'єрів між цими територіальними реальностями.

Структурно робота складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, 3 розділів, що містять 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку.

Завершивши доповідь, здобувачка відповіла на **запитання учасників фахового семінару.**

Професор Борис Кормич: У підрозділі 1.1 «Поняття, мета та функції публічного адміністрування роботи морських портів» дисертації здобувачкою підтримується теза про декілька рівнів публічного адміністрування портової галузі України, залучення до його інституційної системи різних суб'єктів, у т.ч. наднаціональних, проте авторське визначення такої діяльності, а також окреслення її мети та характеристика функцій здійснюються лише під кутом зору національного рівня, що прослідковується також у роботі у цілому. Яким чином можна було би охарактеризувати таке адміністрування, здійснюване на інших рівнях – регіональному та глобальному?

Здобувачка: Дякую! Зважаючи на тематику роботи та її спрямованість на характеристику публічного адміністрування портової галузі України національний рівень було обрано основним та стосовно нього розроблено відповідні визначення та характеристики. Регіональний та глобальний рівні публічного адміністрування портової галузі України отримують прояв у створенні правових стандартів та кращих практик здійснення портової діяльності, що реалізуються за допомогою системи органів державного управління на національному рівні. Регіональний рівень, зокрема, представлено дією механізму державного портового контролю, який, серед іншого, формує режим морського порту, що є компонентом його публічного адміністрування, а глобальний – системою охорони суден та портових засобів відповідно до Конвенції з охорони людського життя на морі 1974 р. та Міжнародного кодексу з охорони суден та портових засобів 2002 р. і запровадженням рівнів охорони. Крім того, наднаціональні рівні публічного адміністрування можуть отримувати прояв у рекомендаційних практиках для

організації функціонування портової системи, що розробляються об'єднаннями портів світу (або регіону) та іншими учасниками морської діяльності, і впроваджуються портами для оптимізації роботи в кризових умовах та для зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Професорка Тетяна Аверочкіна: У дисертації здобувачка зазначає про інструменти та елементи корпоративного управління, проте конкретизує лише їх частину – систему заохочення для наглядових рад, а також досліджує стандарти корпоративного управління, покращення практики його здійснення в Україні та підтримує пропозиції щодо корпоратизації ДП «АМПУ». Наведене потребує означення також інших інструментів (елементів) корпоративного управління та окреслення позиції авторки щодо можливостей та напрямів їх впровадження до практики інших суб'єктів публічного адміністрування портової галузі України.

Здобувачка: Дякую! Сучасні принципи корпоративного управління на державних підприємствах було розроблено Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та схвалено у 2005 р. у якості додатку до розроблених цією Організацією Принципів корпоративного врядування. У 2015 р. відбулося їх оновлення для відображення набутого досвіду реалізації та вирішення нових проблем, що постали перед державними підприємствами у національному та міжнародному контекстах. Корпоратизацію державних підприємств передбачено також законодавством України, а практика реалізації його норм є різною: від створення нового нормативно-правового акта (корпоратизація Укрзалізниці) до прямого застосування наявних нормативних приписів (корпоратизація ДП «Укрпошта»). Основними інструментами корпоративного управління є: створення рад директорів, наглядових рад, забезпечення участі акціонерів в управлінні, впровадження кодексів поведінки, формування систем внутрішнього контролю і аудиту, управління ризиками та оцінки ефективності менеджменту та їх впровадження через ефективне законодавство. Ці інструменти є придатними до впровадження та уже впроваджені тим чи іншим ступенем у роботу суб'єктів публічного адміністрування портової галузі України з урахуванням відповідних особливостей їх організаційно-правового статусу. Наприклад, у 2023 р. в Міністерстві розвитку громад та територій розроблено та презентовано систему ризик-менеджменту як для самого Міністерства, так й для підпорядкованих підприємств і організацій.

Професор Олексій Федотов: У роботі Вами розглядаються повноваження Мінінфраструктури щодо публічного адміністрування портової галузі України. Відомо, що у вересні поточного року було внесено зміни до Положення про нього та змінено назву з «Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України» та нову – «Міністерство розвитку громад та територій України» (постанова Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2024 р. № 1049 «Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 р. № 442 і від 30 червня 2015 р. № 460»). При цьому, у роботі не зазначено, чи було здійснено перегляд повноважень цього

Міністерства у сфері адміністрування як портової діяльності, так й стратегічного планування її розвитку.

Здобувачка: Дякую! Зміни, внесені до Положення про Мінінфраструктури у середині вересня 2024 року не стосувалися перегляду його повноважень сфері адміністрування як портової діяльності, так й стратегічного планування її розвитку, а змінили лише назву Міністерства, залишивши за ним повноваження щодо затвердження тарифів на спеціалізовані послуги, що надаються у морському порту суб'єктами природних монополій, та послуги, які оплачуються у складі портових зборів; порядку справляння, обліку та використання коштів від сплати портових зборів, крім використання коштів від сплати адміністративного збору; положень про охоронний режим портових засобів; методики розрахунку розмірів ставок портових зборів тощо. У Положенні не передбачено повноваження Міністерства на розробку Стратегії розвитку морських портів України, у зв'язку з чим у роботі визнається корисним узгодження планів розвитку конкретних морських портів з Державною стратегією регіонального розвитку України.

Доцент Юрій Сергєєв: У роботі відзначено, що Планом відновлення України передбачено низку проєктів та програм, спрямованих на відбудову та модернізацію морського сектору та портового господарства України, охарактеризовано ризики їх належної реалізації та підкреслено важливість аудиту використання спрямованих на їх впровадження коштів. При цьому, не вказано, які з цих проєктів та програм ураховують та передбачають втілення загальносвітових тенденцій цифровізації, автоматизації та декарбонізації, що на теперішній час активно реалізуються у провідних портах зарубіжжя.

Здобувачка: Дякую! Планом відновлення України передбачено наступні напрямки впровадження новітніх технологій у морську та портову діяльність, а також судноплавство внутрішніми водними шляхами: створення ІТ системи для забезпечення електронної послуги з видачі дозволу на викиди забруднювальних речовин у повітря; тестування та розвиток транспортної водневої інфраструктури, що дозволить використовувати водень як екологічно чисте паливо для суден; створення системи станцій живлення для «зеленої» енергетики; аналіз стану берегової портової інфраструктури після закінчення військових дій, аналіз міжнародного законодавства з питань екологічної, техногенної безпеки морських портів України, портових операторів; спрощення адміністративних процедур, формальностей у портах (морських та річкових), скорочення часу на обробку вантажів і заявок тощо. Ці проєкти та програми допоможуть наблизити водну транспортну галузь України до світових та європейських стандартів, сприятимуть дотриманню екологічних норм.

Доцентка Ілона Міщенко: У підрозділі 3.3 дисертаційного дослідження зазначається про «стратегічну проєкцію порту», у якій буде визначено зобов'язання, конкретні дії, час, обсяги фінансування, розрахунки та прогнози трансформації портів, що у комплексі сформує необхідну узгодженість між портовою адміністрацією та місцевою владою.

Цікавою є думка авторки щодо розробки та затвердження нормативного документа (або документів), що нададуть пропонованій «проекції» імперативного характеру, впровадять та забезпечать ефективність системи аудиту використання коштів та моніторингу фінансування.

Здобувачка: Дякую! З метою досягнення необхідного на теперішній час рівня ефективності використання коштів, налагодження реально працюючої міжінституційної взаємодії та кращого впровадження принципів «доброго урядування» у публічне адміністрування портової галузі створення «стратегічних проєкцій портів» необхідно для кожного із портів України з визначенням та закріпленням особливостей географічного розташування, ролі у національних та регіональних ланцюгах постачання і інших локальних факторів, зокрема з'єднаності з річковими комунікаціями тощо. Такі «проекції» мають урахувати загальнодержавні та місцеві аспекти функціонування порту, визначити механізми взаємодії усіх зацікавлених суб'єктів та закріпити можливості для міжнародного співробітництва. Нормативне закріплення може відбуватися за прикладом схвалення планів розвитку портів, але з більшим рівнем імперативності та відповідальності залучених суб'єктів.

Доцентка Наталія Коваль: У дисертації згадано про т. зв. «сухі порти», але докладно цю концепцію організації транспортної портової інфраструктури не розглянуто, тоді як її дослідження є актуальним у зв'язку з існуючим дефіцитом вільних земельних ділянок на територіях портів, необхідністю формування значних за розмірами майданчиків для зберігання вантажів, що очікують на перевезення іншими видами транспорту, необхідністю полегшення логістичних ланцюгів постачань товарів та створенням відповідного правового базису. Охарактеризуйте, будь ласка, цю концепцію та визначте, який розвиток вона може отримати у повоєнний період.

Здобувачка: Дякую! Концепція «сухих портів» є досить вдалим рішенням для оптимізації перевезень різними видами транспорту. «Сухі порти» являють собою мультимодальні логістичні хаби, перебувають переважно на віддаленні від морських портів, але мають з ними постійне та якісне транспортне сполучення (автомобільне та/або залізничне). Фактично вони виконують низку функцій морських портів з обробки та оформлення вантажів, що сприяє розвантаженню останніх, оптимізації транспортного сполучення та обслуговування клієнтів, а також знижує транспортні витрати і негативний вплив на довкілля. Українське законодавство не містить визначення «сухого порту», ознаки такого логістичного об'єкта наявні у характеристиці мультимодальних терміналів, що закріплена Законом України 2021 року «Про мультимодальні перевезення», та передбачає, що останні є виробничо-перевантажувальними комплексами будь-якої форми власності, можуть знаходитися на території залізничних станцій та інших об'єктів залізничного транспорту, аеропортів, морських та річкових портів (терміналів), а також можуть бути пунктами пропуску (пунктами контролю) через державний кордон (ст. 1 Закону) або навпаки – розташовуватися поза їх

межами (ст. 8 Закону), що, до речі, свідчить про певне розходження у нормах Закону щодо їх характеристики. У мультимодальних терміналах можуть створюватися зони митного контролю для проведення митних формальностей з митного контролю та митного оформлення. Більшою мірою корелює з усталеною концепцією та практикою функціонування «сухих портів» визначення, надане у Міжурядовій угоді про сухі порти 2013 року. Відповідно до ст. 1 цієї Угоди, сухий порт означає територію всередині країни, що розглядається як логістичний центр та поєднує кілька видів транспорту для обробки, зберігання та регулятивного огляду товарів, що задіяні у міжнародній торгівлі, і виконання відповідного митного контролю та формальностей. У повоєнний період можливим є розростання мережі «сухих портів» в Україні та приєднання до міжнародної мультимодальної системи постачань, що передбачає застосування єдиного транспортного документу в електронному вигляді в Україні, ЄС та світі. Розвиток міжнародних мультимодальних перевезень в Україні має здійснюватися у тісній взаємодії з розвитком регіональних та глобальних мультимодальних перевезень, відповідно до стандартів, розроблених Європейською економічною комісією ООН та Міжнародною федерацією експедиторських асоціацій (FIATA). У свою чергу, законодавство України має бути адаптоване до сучасних тенденцій розвитку міжнародних мультимодальних перевезень.

Доцентка Людмила Батанова: На теперішній час у спеціалізованій літературі на підставі аналізу інфраструктурного розвитку виокремлюється декілька поколінь морських портів світу, але у роботі про це не згадано. Представляється, що характеристика складених поколінь, означення їх характерних рис було би корисним з погляду окреслення тенденцій розвитку публічного адміністрування портової діяльності в Україні на ближню та віддалену перспективи, а також зважаючи на необхідність досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Крім того, необхідним є визначення позиції здобувачки щодо віднесення сучасних портів України до одного або декількох з таких поколінь.

Здобувачка: Дякую! Сучасні морські порти світу дійсно пройшли у своєму розвитку декілька поколінь. Зазвичай виокремлюється 5 таких поколінь: порти першого покоління функціонували до 1960-х років і виконували функцію сполучення для морських та суходольних перевезень, обмежуючись вантажними операціями та зберіганням тих товарів і вантажів, що очікують на відправлення; порти другого покоління (1960 – 1980 рр.) надавали ширший спектр послуг, пов'язаних з додатковими роботами з пакування, маркування тощо; порти третього покоління з'явилися у 1980-х роках як відповідь на зростаючі глобальні тенденції контейнеризації та інтермодалізації; формування четвертого та п'ятого покоління портів пов'язане з перетворенням портів на комплексні підприємства і спеціалізовані території, що активно впроваджують автоматизацію та «зелені» технології, перевантажують переважно контейнерні вантажі та спеціалізуються на інноваційних проєктах з декарбонізації. Також деякими дослідниками ініційовано виокремлення шостого покоління портів –

«інтелектуальних» портів, які працюють з широким використанням штучного інтелекту та базуються на досягненнях попередніх поколінь розвитку, розширюючи автоматизацію, нівелюючи людський чинник та ініціюючи кампанії зі зменшення викидів і налагодження обробки суден, обладнаних двигунами, що працюють на альтернативних видах палива. Тенденції оновлення портової системи України на інноваційній основі відповідно до концепцій «смарт-порт» (застосування новітніх технологій), «енергоефективний порт» (здійснення заходів з ресурсозбереження, відновлення та раціонального споживання ресурсів) та «зелений порт» (зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище) передбачено Стратегією розвитку морських портів України на період до 2038 року, але потребує низки змін до діючого законодавства для підтримки впровадження таких інновацій. Сучасні порти України можна віднести до тих, що перебувають на межі третього та четвертого покоління.

Після відповідей на запитання учасників фахового семінару було оголошено **висновок наукового керівника, кандидата юридичних наук, доцента, ректора Національного університету «Одеська юридична академія» Олега Тодощака** з оцінкою роботи здобувачки у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану.

Акцентовано увагу та тому, що формування ефективної системи публічного адміністрування портової галузі є одним з найбільш важливих напрямків розбудови морської могутності та підтримання статусу України як держави порту та прибережної держави. Роль українських портів у наповненні державного бюджету, забезпеченні соціально-економічної стабільності, розвитку приморських регіонів та країни у цілому неможливо переоцінити як у мирний час, так й у умовах широкомасштабного російського вторгнення. Завдяки стабільній роботі портової системи стало можливим виконання контрактів на постачання української агропродукції у рамках Ініціативи щодо безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів (2022 – 2023 рр.), а також започатковано та продовжується успішне функціонування Українського альтернативного коридору з 2023 р. Ключовою буде роль портів й у повоєнному відновленні України. При цьому, окремі доктринальні підходи та практичні аспекти публічного адміністрування портової галузі в Україні ще потребують оновлення та перегляду для створення оптимальної, науково обґрунтованої моделі управління з урахуванням кращих практик провідних портів світу, принципів доброго урядування та досягнення Цілей сталого розвитку ООН. Цим підтверджується актуальність та важливість тематики дисертаційної роботи А.О. Панчук.

Дослідження публічного адміністрування портової галузі України здійснене здобувачкою на високому науковому рівні. Під час роботи над проблематикою дисертації було враховано новітні тенденції з впровадження провідними морськими портами світу найбільш вдалих практик публічного

адміністрування, досвід управління портовими потужностями та екологізацією, охарактеризовано та оцінено сучасні моделі та інструменти управління морськими портами, визначено особливості управління ними за мирного часу та у надзвичайних умовах, розроблено концепцію управління портами в Україні у повоєнний період з наведенням пропозицій щодо її організаційно-правового забезпечення.

Відповідно до класичних підходів до структуризації дисертаційних досліджень, авторкою належним чином розроблено зміст роботи, а виокремлені підрозділи свідчать про комплексність та системність її підходу до розробки обраної проблематики. Так, у Розділі 1 «Теоретико-правові основи публічного адміністрування портової галузі України» окреслено теоретичний та методологічний базис дослідження, охарактеризовано поняття, мету та функції публічного адміністрування роботи морських портів, інституційну систему та правовий базис публічного адміністрування портової діяльності та визначено характерні риси формування сучасної концепції управління морськими портами в Україні.

У Розділі 2 «Правові механізми публічного адміністрування портової діяльності» охарактеризовано моделі та інструменти управління морськими портами, визначено земельні та інфраструктурні аспекти функціонування порту у структурі населеного пункту, а також означено особливості управління морськими портами у надзвичайних умовах.

Розділ 3 роботи присвячено характеристиці можливостей оновлення публічного адміністрування портової галузі України, зокрема, модернізації контрольних процедур та публічних сервісів у портах України відповідно до принципів доброго урядування, а також виробленню концепції управління морськими портами в Україні у повоєнний період. Авторські пропозиції щодо удосконалення публічного адміністрування функціонування портової галузі України, зокрема галузевого нормативно-правового базису та його реалізації, наведено у кожному з розділів роботи та узагальнено у висновках до дисертаційного дослідження.

Дисертація характеризується належним рівнем наукової новизни, оскільки у ній сформовано нову науково обґрунтовану концепцію публічного адміністрування портової галузі України з метою модернізації галузевого законодавства та інституційної системи управління портовою діяльністю, сформульовано низку теоретичних та практичних пропозицій для оновлення доктринальних підходів, міжнародних, регіональних та національних стандартів у цій сфері з урахуванням досвіду роботи морських портів України у мирний час та в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Роботу складено українською мовою, стиль викладення наукового матеріалу відповідає встановленим вимогам, порушень принципів академічної доброчесності не виявлено. Дослідження базоване на самостійній роботі здобувачки над темою дисертації та є оригінальною науковою авторською розробкою.

Основні результати дисертаційного дослідження А.О Панчук належним чином апробовані. Наявна необхідна кількість публікацій у наукових

фахових виданнях України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії, а також виступах на наукових та науково-практичних наукових заходах. Одну статтю розміщено у фаховому виданні України, індексованому у міжнародній наукометричній базі Scopus.

Індивідуальний план наукової роботи та навчальний план А.О. Панчук виконано повністю та вчасно, отримано високі оцінки за результатами опанування компонентів освітньо-наукової програми підготовки в аспірантурі Національного університету «Одеська юридична академія».

Під час роботи над дисертаційною роботою здобувачка проявила себе як відповідальна, талановита та ініціативна дослідниця з навичками до організації та забезпечення високої якості самостійної наукової роботи, опрацювання та узагальнення попередніх доктринальних напрацювань, вироблення наукових пропозицій та рекомендацій з урахуванням класичних та сучасних правових наукових доктрин, теорій та концепцій. А.О. Панчук має необхідні здібності до презентації власних наукових розробок з коректним і базованим на досвіді практичної роботи визначенням можливостей їх застосування у нормотворчій та правозастосовній діяльності.

Науковим керівником зазначено, що дисертація А.О. Панчук «Публічне адміністрування портової галузі України», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендоване для проведення попередньої експертизи та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

У **обговоренні** дисертаційного дослідження взяли участь зазначені присутні фахівці.

Д.ю.н., професор Борис Кормич відзначив, що дисертаційне дослідження є очікуваним в українській правовій науці, окреслює важливу для сучасної Української держави проблематику реформування публічного адміністрування портової галузі, результати якого досі не набули комплексного опрацювання на доктринальному рівні. Робота є завершеною, самостійним та системним дослідженням, базується на практичному досвіді правового супроводу діяльності портової галузі України, містить виважені та базовані на кращих практиках публічного адміністрування пропозиції для удосконалення нормативно-правового регулювання та правозастосування у сфері морської та портової діяльності як у звичайних умовах, так й під час дії правового режиму воєнного стану і повоєнного відновлення України. Зміст дисертації, а також опубліковані здобувачкою наукові праці свідчать про повне та належне розкриття тематики дослідження, досягнення поставленої мети та виконання обумовлених нею наукових задач, а також про формулювання наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, які характеризуються науковою новизною та спрямовані на удосконалення чинного законодавства та практики його застосування у сфері публічного адміністрування портової галузі України.

Позитивно характеризує проведене дослідження відповідність його тематики науковим темам, за якими здійснюється науково-дослідна робота кафедри морського та митного права: «Митне, морське та інформаційне право: євроінтеграційний вимір», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2016–2020 роки «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» та «Морське та митне право: транснаціональний вимір», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2021–2025 роки «Правове та соціальне життя України у людиноцентристському вимірі в цифрову еру». Основні положення дисертаційного дослідження відповідають завданням триваючої в Україні адміністративної реформи та удосконалення адміністративно-правового забезпечення морської та портової діяльності.

Професор Борис Кормич підсумував, що дисертація А.О. Панчук «Публічне адміністрування портової галузі України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Д.ю.н., професорка Тетяна Аверочкіна відзначила, що дисертаційна робота є першим комплексним науковим дослідженням, присвяченим формуванню нової науково обґрунтованої концепції публічного адміністрування портової галузі України з метою модернізації галузевого законодавства та інституційної системи управління портовою діяльністю. Одержані за результатами дослідження результати свідчать не лише про необхідний рівень наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та ґрунтування на значному вітчизняному і зарубіжному доктринальному базисі, а й про спрямованість на практичне застосування, що зумовлене досвідом роботи здобувачки на посаді начальника сектору нормативно-правової роботи та міжнародного супроводу юридичної служби апарату управління державного підприємства «Адміністрація морських портів України». У роботі прослідковується значний професійний потенціал авторки до формування обґрунтованих правових позицій, урахування та узагальнення практик адміністрування роботи найбільших та найуспішніших портів світу, а також прагнення до вироблення якісних пропозицій для оптимізації роботи української портової системи. Ознайомлення з текстом роботи дає змогу переконатися у досягненні здобувачкою поставленої мети, виконанні задач дослідження, коректному та послідовному викладенні матеріалу з дотриманням вимог академічної доброчесності. Кількість опублікованих праць, у яких висвітлено основні результати дослідження, а також індексація однієї з наукових статей у міжнародній наукометричній базі Scopus, підтверджують дотримання встановлених вимог до апробації наукових здобутків, а також їх наукову цінність та актуальність.

Професорка Тетяна Аверочкіна резюмувала, що дисертація А.О. Панчук «Публічне адміністрування портової галузі України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Д.ю.н., професор Олексій Федотов звернув увагу на теоретико-прикладний характер проведеного дослідження, що є особливо цінним для наукових досліджень правничого спрямування, а також на високий рівень теоретичного опрацювання проблематики публічного адміністрування портової діяльності з урахуванням тенденцій оновлення української науки адміністративного права, а також з виробленням цінних наукових пропозицій, висновків та рекомендацій, їх зваженість, базованість на досвіді функціонування органів публічного адміністрування морської та портової діяльності, пошуку та рятування на морі. Підтримав пропозиції авторки щодо основних напрямків оновлення публічного адміністрування портової галузі України у повоєнний період, запровадження принципу єдиноначальства в інституційну систему державного адміністрування портової галузі України з метою усунення надмірної розгалуженості та дублювання повноважень, а також необхідності модернізації міжнародних стандартів публічного адміністрування портової діяльності з урахуванням досвіду функціонування портової системи України під час дії режиму воєнного стану.

Як висновок, Олексій Федотов зазначив, що дисертація А.О. Панчук «Публічне адміністрування портової галузі України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

К.ю.н., доцент Юрій Сергєєв підкреслив належний рівень наукових узагальнень, висновків, положень та рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі, їх зваженість, зрілість та спрямованість на вирішення переважно практичних проблем оновлення як правових засад, так й організації публічного адміністрування портової галузі України. Відзначив також вагомий теоретичний базис, якісне узагальнення кращих практик управління портовим господарством і ґрунтування дослідження на наукових здобутках вітчизняної та зарубіжної адміністративно-правової науки і їх очікуване доповнення завдяки запропонованим теоретичним авторським розробкам.

Підсумовуючи, Юрій Сергєєв відзначив, що дисертаційне дослідження є комплексною, системною працею, результати якої належним чином висвітлені в опублікованих наукових статтях та апробовані на правничих наукових заходах, що дає підстави для позитивної оцінки проведеної здобувачкою роботи та висновку про те, що її дисертація на тему «Публічне адміністрування портової галузі України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

К.ю.н., доцентка Ілона Міщенко відзначила, що сучасні дослідження у сфері оптимізації публічного адміністрування портової галузі України переважно зосереджуються на економічному, господарському і технічному складниках управління інноваційним розвитком портів, тоді як комплексних правничих розробок цієї тематики бракує. Досвід портової реформи, що була розпочата з прийняттям Закону України від 17 травня 2012 р. «Про морські порти України» та створенням державного підприємства «Адміністрація

морських портів України», а також практика функціонування галузі з 2022 року за умов безпрецедентних безпекових загроз та руйнувань дозволили підготувати дисертаційне дослідження на особливому рівні емпіричного забезпечення, яким ураховано досвід функціонування галузі за мирних та надзвичайних умов. Це посприяло також виробленню пропозицій і рекомендацій для оновлення як національної нормативної бази, так й міжнародних стандартів та кращих практик публічного адміністрування роботи морських портів. Дисертаційне дослідження відповідає встановленим вимогам, характеризується новачіністію висновків та пропозицій, відсутністю запозичень без посилання на відповідне джерело, а також системним розглядом найбільш важливих та проблемних для сучасної системи публічного адміністрування портової галузі та повоєнного відновлення України аспектів управління морською та портовою діяльністю.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження І.В. Міщенко підкреслила, що дисертація А.О. Панчук «Публічне адміністрування портової галузі України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

К.ю.н., доцентка Наталія Коваль відзначила якісне опрацювання здобувачкою проблематики сучасного функціонування портової галузі України з виокремленням та приділенням уваги його найбільш значущим та проблемним аспектам, а також розробку нових для сучасної правової науки висновків та рекомендацій, що сприяють, крім іншого, удосконаленню концепції інтегрованого управління приморськими регіонами, його законодавчого регулювання в Україні, і наукових знань про формування та застосування правових та організаційних інструментів для вироблення кращих практик публічного адміністрування роботи морських портів. Таким чином, дисертація А.О. Панчук «Публічне адміністрування портової галузі України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

К.ю.н., доцентка Людмила Батанова підкреслила, що теперішній стан роботи портової галузі України, прагнення повноправного членства в Європейському Союзі та участі в інших інтеграційних об'єднаннях європейського регіону, зокрема в Ініціативі трьох морів, а також залученість до глобальних та регіональних ланцюгів постачання в рамках Альтернативного морського коридору і досвід роботи Ініціативи з безпечного транспортування зерна та харчових продуктів з українських портів вимагають переосмислення підходів та інструментів публічного адміністрування морської та портової діяльності в Україні, зокрема на основі принципів «доброго урядування», уніфікації практики роботи портової галузі України з усталеними підходами до організації функціонування європейських морських та річкових портів. Ці найбільш актуальні аспекти було на належному рівні висвітлено у дисертаційній роботі та вироблено відповідні пропозиції як теоретичного, так й практичного спрямування.

Завершуючи виступ, Людмила Батанова відзначила, що вагомі наукові результати, системний підхід здобувачки до вироблення пропозицій з оновлення української системи публічного адміністрування портової галузі, виконання умов, що висуваються до наукових робіт дисертаційного рівня, та належна апробація основних наукових результатів дослідження дають підстави для ствердження, що дисертація А.О. Панчук «Публічне адміністрування портової галузі України», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

На основі результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати такий

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації
Панчук Анни Олександрівни на тему «Публічне адміністрування портової
галузі України», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасні морські порти відіграють провідну роль у функціонуванні глобальних ланцюгів постачання та забезпечують стабільність міжнародної торгівлі. Завдяки портам державами формуються та підтримуються надійні зовнішньоекономічні зв'язки, реалізується національна митна та морська політика, впроваджуються новітні технології та створюється національна архітектура воєнної, економічної, санітарної та екологічної безпеки. Стійка робота портової системи сприяє зниженню логістичних витрат та привабленню фінансових і товарних потоків, що каталізують економічне зростання та інфраструктурний розвиток приморських територій і країн у цілому, забезпечують соціально-економічну стабільність в усіх пов'язаних з портовою сферах виробництва, послуг та комунікацій. Портові адміністрації є активними у дотриманні Цілей сталого розвитку ООН та впровадженні нових екологічних рішень з метою зменшення негативного впливу своєї діяльності та судноплавства на довкілля. Від побудови ефективної системи публічного адміністрування роботи портової галузі залежить підтримання статусу держави як надійного торговельного партнера та дієвого учасника інтермодальних транспортних коридорів.

Для України, як морської держави, питання відродження, розбудови та інноваційного розвитку портової галузі, морської діяльності, судноплавства внутрішніми водними шляхами є одними з найважливіших. Формування сучасної моделі публічного адміністрування цих сфер перебуває під безпрецедентним впливом жорстокої збройної агресії, необхідності вирішення надскладних питань забезпечення життєдіяльності країни та об'єктів критичної і стратегічної інфраструктури, стабільного наповнення державного бюджету та збереження життя і здоров'я населення. У Стратегії морської безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 17 липня 2024 року № 468/2024, підкреслюється вагоме значення морських та річкових портів, необхідність забезпечення їх протиповітряного та протиракетного прикриття, розмінування прибережних акваторій, використання різноманітних міжнародно-правових інструментів для забезпечення користування більшим спектром способів впливу для протидії незаконним діям держави-агресора на морі та у портах, звертається увага на необхідність оптимізації системи портових зборів та приведення їх до конкурентного рівня. Надважливу роль портів відзначено й в інших програмних документах довгострокового стратегічного планування розвитку морської та портової галузі, транспортної та природоохоронної сфер діяльності сучасної Української держави. При цьому, національна модель публічного адміністрування портової галузі досі перебуває у пошуку найбільш оптимальних інституційних та законодавчих рішень для досягнення максимального ефекту від експлуатації вітчизняних портових потужностей та розвитку приморських регіонів з впровадженням інтегрованого підходу до їх модернізації на основі кращих зарубіжних практик та з урахуванням української специфіки.

Окремі аспекти публічного адміністрування роботи портової галузі розглядалися зарубіжними (Т. Агарді, С. Арекко, К. Баттілані, Г. Галлі, Ф. Дувере, Б. Казаріно, С. Капрос, П. Крісті, М. Морфулакі, Р. Померой) та вітчизняним (С.В. Андрущенко, Л.В. Валуєва, В.П. Власова, Т.О. Войченко,

Н.В. Гайванович, Є.М. Ключова, О.А. Радченко, А.М. Мишко, Т.М. Плачкова, О.П. Подцерковний, Н.Б. Савіна, В.В. Серафимов, В.Я. Янковський, Л.І. Чернишова, О.А. Шевчук, В.В. Щербина, О.І. Яковенко) ученими. Проте, у роботах зазначених авторів питання публічного адміністрування портової сфери України не отримали системної розробки, досвід, набутий з початку широкомасштабного втручання РФ, охарактеризований фрагментарно, а можливості та шляхи подальшого розвитку, новітні тенденції в управлінні портовим сектором, а також основні проблеми правозастосування не набули необхідного доктринального опрацювання. Це зумовлює необхідність здійснення комплексного дослідження публічного адміністрування портової галузі України та вироблення пропозицій щодо удосконалення українського законодавства і правозастосовної практики з урахуванням міжнародних стандартів, кращих вітчизняних і зарубіжних управлінських практик.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано у рамках науково-дослідних тем кафедри морського та митного права «Митне, морське та інформаційне право: євроінтеграційний вимір», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2016–2020 роки «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842) та «Морське та митне право: транснаціональний вимір», що пов'язана з планом наукових досліджень Національного університету «Одеська юридична академія» на 2021–2025 роки «Правове та соціальне життя України у людиноцентристському вимірі в цифрову еру» (державний реєстраційний номер 0122U000266).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є вироблення на основі діючого законодавства, міжнародних стандартів та кращих практик публічної адміністрації цілісної наукової концепції оновлення публічного адміністрування портової галузі України.

Для досягнення мети дисертаційної роботи було визначено такі задачі:

охарактеризувати теоретичні засади публічного адміністрування роботи морських портів;

означити інституційну систему та правовий базис публічного адміністрування портової діяльності;

висвітлити особливості формування сучасної концепції управління морськими портами в Україні;

розкрити особливості основних моделей та інструментів управління морськими портами;

охарактеризувати земельні та інфраструктурні аспекти функціонування морського порту у структурі населеного пункту;

визначити особливості управління морськими портами у надзвичайних умовах;

надати теоретико-прикладну характеристику контрольних процедур у портовій діяльності;

охарактеризувати публічні сервіси у портах України, визначити стан впровадження принципів «доброго урядування» в управління портами та портову діяльність;

розробити пропозиції щодо оновлення публічного адміністрування портової галузі України у повоєнний період.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері адміністрування портової діяльності.

Предметом дослідження є публічне адміністрування портової галузі України.

Методи дослідження. Методологічний інструментарій дослідження представлено системою загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, якими було забезпечено об'єктивне та комплексне вивчення суспільних процесів і явищ у сфері публічного адміністрування портової галузі України. Загальнонаукові діалектичний та історичний методи були використані для дослідження процесу формування сучасної концепції управління морськими портами України (п. 1.3). Метод системного аналізу

застосовано з метою встановлення структурних зв'язків між компонентами інституційної системи публічного адміністрування портової діяльності та вироблення пропозицій щодо її удосконалення (п. 1.2), а також для розробки авторських визначень поняття, мети та функцій публічного адміністрування роботи морських портів (п. 1.1). Порівняльно-правовий метод та метод формально-логічного аналізу використано при характеристиці правового базису публічного адміністрування портової діяльності (п. 1.2), контрольних процедур на публічних сервісів у портах України (п.п. 3.1, 3.2). Статистичний, методи аналізу та синтезу, а також теоретичного абстрагування допомогли з'ясувати особливості моделей та інструментів управління морськими портами (п. 2.1), особливостей управління морськими портами у надзвичайних умовах (п. 2.3), а також взаємодії портів з інфраструктурою населених пунктів (п. 2.2). Теоретико-прогностичний метод та метод нормативного проєктування посприяли розробці пропозицій щодо вдосконалення правових норм та управлінських практик у сфері публічного адміністрування портової діяльності (р.р. 2, 3), логіко-юридичний метод було використано для формування висновків з проведеного дослідження.

Теоретичні основи дослідження сформовано науково-прикладними розробками українських (Т.В. Аверочкіна, Б.В. Бабін, В.Г. Воронкова, В.В. Гаверський, В.О. Галай, А.В. Іванова, О.М. Кібік, С.В. Ківалов, В.В. Коваленко, Н.О. Коваль, Г.І. Ковтун, Б.А. Кормич О.В. Костиця, Л.В. Лощина, В.М. Мартиненко, Н.П. Матюхіна В.П. Попелюк, Ю.В. Сергєєв, О.В. Тодощак, М.А. Широков та інших) та зарубіжних авторів (А. Бейрд, Р. ван ден Берг, А. Вілліомієр, К. Гібсон, С. Дюкрює, Р. Морріс, Г. Номбела, Т. Ноттебум, А. Палліс, Ф. Парола, Ж.-П. Родріг, А. Тей, Л. Трухільо, П. Холл, В. Якобс та інших).

Нормативно-правовим базисом дисертації є законодавство України у сфері портової діяльності, міжнародні договори, програмні документи довгострокового стратегічного планування розвитку морської транспортної і портової діяльності, нормативні акти Кабінету Міністрів України,

Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, Державної служби морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України, Державного підприємства «Адміністрація морських портів України».

Емпіричний базис дослідження складають рекомендаційні та узагальнюючі документи міжнародних та національних урядових, міжурядових та неурядових організацій, якими визначено кращі практики та інструменти публічного адміністрування портової діяльності, судова практика, аналітичні матеріали та Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів.

Дисертація є першим комплексним науковим дослідженням, присвяченим формуванню нової науково обґрунтованої концепції публічного адміністрування портової галузі України з метою модернізації галузевого законодавства та інституційної системи управління портовою діяльністю. У результаті здійсненого дослідження сформульовано ряд положень і висновків, до найбільш значущих з яких належать:

уперше:

систематизовано теоретико-прикладні і методологічні засади публічного адміністрування роботи морських портів в Україні та сформульовано авторські визначення поняття, мети і методів такого адміністрування, класифіковано його функції;

виявлено особливості формування сучасної концепції управління морськими портами в Україні;

охарактеризовано основні моделі та інструменти управління морськими портами у світі та в Україні;

розкрито особливості взаємозв'язку земельних та інфраструктурних аспектів функціонування портів у межах населених пунктів;

установлено характерні риси управління морськими портами у надзвичайних умовах в Україні;

охарактеризовано контрольні процедури у портовій діяльності та

відзначено необхідність комплексного підходу до підвищення їх ефективності;

виявлено особливості публічних сервісів у портах України та з'ясовано стан впровадження принципів «доброго урядування» в управління портами та портовою діяльністю;

сконструйовано концепцію управління морськими портами в Україні у повоєнний період;

удосконалено:

концепцію інтегрованого управління приморськими регіонами;

наукові знання про формування і застосування правових та організаційних інструментів для вироблення кращих практик управління морськими портами;

набули подальшого розвитку:

погляди на особливості інструментів публічного адміністрування в оновленій концепції адміністративного права України;

наукові положення про реалізацію норм міжнародних угод за допомогою внутрішньодержавного механізму публічного адміністрування;

запропоновано:

запровадження принципу єдиноначальства в інституційну систему державного адміністрування портової галузі України з метою усунення надмірної розгалуженості та дублювання повноважень;

шляхи оновлення публічного адміністрування портової галузі України у повоєнний період;

модернізацію міжнародних стандартів публічного адміністрування портової діяльності з урахуванням досвіду функціонування портової системи України під час дії режиму воєнного стану.

Практичне значення одержаних результатів. Результати проведеного дослідження, його узагальнення та розроблені пропозиції, що сформульовані у висновках дисертації, мають суттєве теоретико-прикладне значення для сучасної правової науки, зокрема галузі адміністративного

права, правотворчої та правозастосовної діяльності, практики публічного адміністрування, здійснюваної органами виконавчої влади в Україні у портовій галузі.

Результати дослідження можуть бути використаними у:

науково-дослідній сфері – для подальшого розвитку теоретичних положень адміністративного права, публічного адміністрування управлінських контрольних та сервісних механізмів у портовій діяльності, вироблення науково обґрунтованих пропозицій удосконалення їх правового базису;

правотворчій діяльності – при оновленні законодавства України у сфері адміністрування роботи портів;

правозастосуванні – для удосконалення та підвищення ефективності практичної діяльності органів державної влади, управління морською та портовою діяльністю в Україні;

навчальному процесі – при підготовці підручників та навчальних посібників з курсів: «Адміністративне право», «Проблеми адміністративного права», «Морське право», «Морське право: юрисдикція та спори», «Міжнародно-правове регулювання морських перевезень та глобальна безпека», а також при підготовці дисертаційних робіт, монографічних досліджень, наукових статей з питань публічного адміністрування морської та портової діяльності.

Апробація результатів дослідження. Положення і висновки дисертації доповідалися і обговорювалися на засіданні кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження було представлено та обговорено на міжнародних науково-практичних конференціях, як-от: «Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення» (м. Харків, 11-12 квітня 2019 р.); «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 17 травня 2019 р.); «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 15 травня 2020 р.);

«Українське суспільство в умовах транзиції: сучасні виклики та напрями розвитку» (м. Одеса, 16 травня 2020 р.); «Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру» (м. Одеса, 21 травня 2021 р.); «Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів» (м. Одеса, 26 квітня 2024 р.); «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (м. Хмельницький, 17 травня 2024 р.), «Розвиток науки та освіти в умовах глобалізації» (м. Чернігів, 2 серпня 2024 р.).

Публікації. Основні положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертаційному дослідженні, викладено у 4 наукових статтях, 1 з яких розміщено у науковому фаховому виданні України, проіндексованому у міжнародній наукометричній базі Scopus, 3 – розміщено у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б», і 8 доповідях на науково-практичних конференціях.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

Статті в наукових фахових виданнях України:

1. Панчук А.О. Трансформація публічного адміністрування у морських портах України. *Правова держава*. 2021. № 43. С. 76–83. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.43.240982>.
2. Панчук А.О. Перспективи оновлення організаційно-правового механізму управління портами. *Актуальні проблеми політики: зб. наук. праць*. 2024. Вип. 73. С. 186–194. <https://doi.org/10.32782/app.v73.2024.27>.
3. Панчук А.О. Контрольні та сервісні механізми у морських портах: організаційно-правова характеристика та принципи «доброго урядування». *Правова позиція*. 2024. № 2(43). С. 93–101. <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2024-2.19>.

Публікація, що індексується у базі даних Scopus:

4. Panchuk A. Modern forms of management of sea ports and problems of administration of marine industry in Ukraine. *Lex Portus*. 2019. № 1. P. 50–67. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.1.2019.4>.

***Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації
та додатково відображають її наукові результати:***

5. Панчук А.О. Проблеми публічного адміністрування морської галузі України. *Публічне адміністрування в умовах змін та перетворень: проблеми організації та правового забезпечення*: зб. наук. праць за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 11–12 квіт. 2019 р.) / відп. за вип.: Н.П. Матюхіна, Г.А. Гончаренко, М.С. Ковтун, С.А. Федчишин. Харків: Право, 2019. С. 485–487.

6. Панчук А.О. Теоретичні та практичні проблеми політики нарахування портових зборів в Україні. *Правове життя сучасної України*: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г.О. Ульянова. Т. 1. Одеса: Видав. дім «Гельветика», 2019. С. 500–503.

7. Панчук А.О. Практичні та теоретичні проблеми формування наглядових рад у портовій галузі. *Правове життя сучасної України*: у 3 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М.Р. Аракелян. Одеса: Видав. дім «Гельветика», 2020. Т. 2. С. 140 – 144.

8. Панчук А.О. Проблеми реалізації в Україні моделі управління Landlord Port. *Українське суспільство в умовах транзиції: сучасні виклики та напрями розвитку*: матеріали Всеукр. наук. конф. (м. Одеса, 16 трав. 2020 р.) / за ред. М.Р. Аракеляна. Одеса: Видав. дім «Гельветика», 2020. С. 169–171.

9. Панчук А.О. Впровадження світового досвіду управління земельними ділянками у морських портах України. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру* (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття

Конституції України): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Видав. дім «Гельветика», 2021. Т. 1. С. 409–412.

10. Панчук А.О. Щодо зміни концепції управління портами в Україні. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квіт. 2024 р.) / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Фенікс, 2024. С. 249–251.

11. Панчук А.О. До питання про класифікацію функцій публічного адміністрування портової галузі України. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: зб. тез VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті д.ю.н., проф., академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Л.П. Юзькова (м. Хмельницький, 17 трав. 2024 р.). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 192–194.

12. Панчук А.О. До питання про управління портами у надзвичайних умовах. *Розвиток науки та освіти в умовах глобалізації*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 2 серп. 2024 р.). Чернігів: Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2024. С. 82–85.
URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2024/08/re-02.08.24.pdf>.

Характеристика особистості здобувача. Панчук Анна Олександрівна має вищу юридичну освіту. У 2008 році закінчила Одеську національну юридичну академію та здобула кваліфікацію магістр права. У 2018 році вступила до аспірантури Національного університету «Одеська юридична академія» на заочну форму навчання, проявила себе як активна та старанна аспірантка.

Особистий внесок дисертанта. Дисертаційне дослідження виконано здобувачкою самостійно, усі сформульовані у ньому положення і висновки обґрунтовано на основі її особистих досліджень.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію складено сучасною науковою мовою, стиль викладання відповідає прийнятному у науковій

літературі та забезпечує легкість і доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій проведеного дослідження.

Відповідність дисертації вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

Загальний висновок. Враховуючи викладене вважаємо, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Панчук Анни Олександрівни на тему «Публічне адміністрування портової галузі України», відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами) та рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань **08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».**

У результаті відкритого голосування учасники засідання фахового семінару в кількості 8 осіб подали голоси «за». Ніхто із учасників фахового

семінару не проголосував «проти» рекомендації дисертаційної роботи А.О. Панчук до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Панчук Анни Олександрівни на тему «Публічне адміністрування портової галузі України», представленій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Панчук Анни Олександрівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами).

3. Рекомендувати дисертацію Панчук Анни Олександрівни на тему «Публічне адміністрування портової галузі України», до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Запропонувати Вченій раді склад разової спеціалізованої вченої ради для проведення публічного захисту:

Голова ради –

1. Кормич Борис Анатолійович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензенти:

2. Коваль Наталія Олексіївна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри морського

та митного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

3. Сергєєв Юрій Володимирович, к.ю.н., доцент, доцент кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційні опоненти:

4. Бабін Борис Володимирович, д.ю.н., професор, професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Національного авіаційного університету;

5. Іванова Алла Володимирівна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри морського права Національного університету «Одеська морська академія».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 8; проти – немає; утримались – немає.

**Головуючий на засіданні,
завідувач кафедри
морського та митного права
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук,
професор**

Борис КОРМИЧ